

Ніколаєнко О.В.,

Ушата Т.О.

Національний університет «Чернігівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИКА МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕЛІНГВІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасна система вищої освіти спрямована не лише на передачу певного набору знань та навичок майбутнього спеціаліста, але й на інтелектуальний та моральний розвиток особистості. Основними цілями навчання здобувачів вищої освіти є формування критичного та креативного мислення, вміння оперувати отриманою інформацією та застосувати знання на практиці в різних професійних ситуаціях, що дозволить спеціалісту бути успішним в сучасному суспільстві. В рамках проведення Всесвітнього економічного форуму у 2020 році було проведено опитування «Майбутнє робочих місць - 2025», метою якого було не лише пролити світло на виклики, пов'язані з пандемією, що контекстуалізуються в рамках довшої історії економічних циклів та очікуваних перспектив впровадження технологій, робочих місць та навичок протягом наступних років, а й встановити десятку найбажаніших компетентностей, що будуть пріоритетними на ринку праці в найближчі п'ять років. Окрім аналітичного мислення та інноваційності, активного навчання та стратегій навчання, розв'язання складних проблем, лідерства та соціального впливу, використання технологій, моніторингу та контролю, створення технологій та програмування, витривалості, стресостійкості та гнучкості, логічної аргументації та формування ідей на четвертому та п'ятому місцях рейтингу, відповідно, опинились критичне мислення, аналіз та креативність, оригінальність та ініціативність, що є необхідними компетентностями майбутніх працівників на конкурентному ринку робочих місць.

Входячи з вимог сучасного світу, ми можемо констатувати, що пріоритетним завданням сучасної вищої освіти в Україні є розкриття здібностей кожного здобувача, виховання особистості, здатної до життя в високотехнологічному та конкурентному світі.

Теоретичний аналіз сучасних досліджень різних аспектів розвитку та формування критичного мислення на філософському, соціальному, психологічному та педагогічному рівнях підтверджує актуальність проблеми та інтерес до пошуку ефективних шляхів досягнення сформованості даної компетентності майбутнього спеціаліста. В працях Аристотеля, Сократа, І. Канта, Платона та інших філософів мислення розглядається як особлива форма пізнавальної активності, як історичне явище, що передається від покоління до покоління, як можливість фіксації знань засобами мови. На думку мовознавця, німецького вченого Вільгельма фон Гумбольдта, який досліджував зв'язок мови та мислення, сутність мислення полягає в рефлексії. В. Гумбольдт зауважував, що мова починається безпосередньо та одночасно з першим актом рефлексії, коли людина пробуджується до самопізнання. Цілком погоджуємося з думкою, що людина сприймає світ через мовну призму, яка зв'язує свідомість людини з мовою, яка, в свою чергу, творить думки породжені особливостями мови. Схожої думки були Едвард Сепір та Бенджамін Ворф, мовознавці які займалися вивченням структури мов та припускали, що структура мови визначає мислення та спосіб пізнання світу людиною. З цієї гіпотези можна зробити висновок, що різноманіття мов обумовлює існування розмаїття структур, які призводять до того, що люди, які розмовляють різними мовами, по-різному ставляться до картини світу, до таких категорій, як час, простір, тобто мислять в різних парадигмах. Вчені продовжують вивчати аспекти цієї гіпотези, а саме, чи мова цілком визначає мислення, чи мова лише впливає на мислення. Низка зарубіжних та вітчизняних науковців (P. Facione, N. Facione, C. Giancarlo, R. Ennis, S. Norris, G. Salomon, R. Thompson, D. Halpern, J. Hull, H. Lindsey, В.О.Сухомлинський, Л. Рибак, А. Липкіна, О. Пометун, С. Тернело, О. Тягно, І. Суценок, Н. Чернега та інших) займалась вивченням директив, методик

розвитку та діагностики критичного мислення. Наприклад, Д. Халперн в своїй праці «Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking» визначає критичне мислення як спрямоване мислення. На думку дослідниці критичне мислення вирізняється зваженістю, логікою, цілеспрямованістю та використовує когнітивні навички та стратегії, які зумовлюють успіх в отриманні бажаного результату. В процесі вивчення іноземної мови необхідно стимулювати рефлексивну позицію студентів. Під час рефлексивної діяльності відбуваються зміни в суб'єктивному досвіді студента засобами порівняння образів нової ситуації з тексту із знайомим ситуаціями, як результат власного досвіду. Таким чином, готовність до рефлексивної практики як важливої складової критичного мислення обумовлює необхідність формування відкритої пізнавальної позиції, відкритості до нового, конструктивному дистанціюванню від монокультурної позиції.

На заняттях з іноземної мови для спеціальних цілей здобувачі вищої освіти нелінгвістичного спрямування конструюють нові знання, вчаться сприймати культурно-мовні відмінності та сприймати їх не як відхилення від норми рідної мови та культури, а як природний засіб вербальної комунікації, якій притаманна інша культурна домінанта. Практикуючи критичне мислення на заняттях з іноземної мови для спеціальних цілей, студенти ідентифікують подібності та відмінності того, як одна й та сама реальність вербалізується в рідній мові та в мові, що вивчається. Це робить навчальний процес цікавішим та культурно збагачує його учасників.

Література:

1. Формування критичного мислення на уроках мови : монографія / В. Ф. Дороз, Л. Я. Романова, О. Б. Ярова, В. А. Нищета, Г. А. Удовиченко, передмова К. О. Баханова ; за заг. ред. В. Ф. Дороз. – К. : Освіта України, 2008. – 336 с.
2. Moore, T. (2013). Critical thinking: seven definitions in search of a concept. *Studies in Higher Education*, 38(4). P. 506-522.